

RMK I. 4650

J. A:
COMENII.
JANUAE
LINGVÆ LATINÆ:
VESTIBVLVM,
Primum.
In usum illustris
Pædagogeï,
ALBENSIS
Hungaricè redditum.

Deinde.
Orthodoxarum in Hungaria,
SCHOLARUM
Usui,
accomodatam.

CASSOP. E.

Impensis IOHAN. SEIBERLICH. 1676.

CANDIDO LECTORI. S.

Saluberrimum est præceptum eorum, qui studiis adolescentiæ consultum eunt: ut si quid addocere velint discipulos suos præceptores, per certa quædam spatia, cum gradus inconfuse procedant quodam eo consilio ante id hæc rudimenta Lingvæ Latinæ evulgari, ex quibus prima pueri ad formandam lectionem & scriptionem legitimam pedem non perduceretur. Proximum esse censebam, ut Paradigmata Declinandi, Comparandi, & Coniungendi peculiaribus exemplis illis exhiberentur. Quod opusculum cum pararem, accidit ut Rudimenta Lingvæ Latinæ, iterum prelo essent obliuenda. Ibi tum, svasu aliorum, non pauca ex meo libello illic (in felici forte) transiit. Postea quam puer habere aliquem sibi comparavit variandi voces, per numeros, casus, genera, gradus, modos, tempora, personas; tum de Rudimenta Grammaticæ; hoc est Etymologiæ, Syntaxis præcepta familiarissima esse proponenda ducebam: ita tamen ut cum hoc studio præceptorum Grammaticæ Formulæ Latini Sermonis statim coniungerentur: in quibus praxis, cum declinationum, Comparationum, & Coniugationum, tum verò præceptorum Grammaticæ, antequam illa memoriæ infingerentur, ostenderetur. Atque hanc quidem ad rem Vestibulum hoc Latinitatis Clarissimi Viri JOHANNIS AMOSI COMENII, de studiis literarum quomodo hoc ipsum Vestibulum pueris sit proponendum, ex Didactica dissertatione de Sermonis Latini studio ejusdem authoris sententiam explicabo. Vale. Dabam è museo meo Albæ-Julie, Calendis Maji. Anno M. D. CXLI.

M. Philippus Ludovicus Piscator

INFORMATIO,
Ad Informatores puerorum,
DE

Vestibuli Lingvæ Latinæ Vsu.

Opera danda est illis, qui pueris formandis præsumunt eorum intellectum, Memoriam, Manum & Lingvæ sensum promoveant. Et intellectui quidem ac Memoriam exercendi matutina; stylo vero & lingvæ hora pomeridiana tribuantur. Quem scopum ut assignetur hoc VESTIBULUM LATINITATIS aliquoties adendum & præcurandum est.

Et initio quidem hic libellus percurratur solius lectionis & recte pronuntiationis causa. Itaque Præceptor, unam & alteram pagellam legat clarè, distinctè, lentè, ut discipuli interea inspectantes suos libellos, auribus, oculis & attentione subsequi possint. Ubi absolverit lectionem Præceptor, incipiant eandem discipuli; sed singuli sententias singulas in orbem. Hoc dum sit, Præceptor diligenter attendat pronuntiationis, ut planè recta sit & accurata: proinde de literarum & diphthongorum Latinarum potestate subinde moveat Pomeridianis horis eadem illa manè lecturata describant, si non omnia, saltem aliquot vel complures ex istis sententias. Tempore verò scriptiōis, obambulat Præceptor, & singulorum operas inspectando, calamus rectè præferre, literarum apices accuratè observare, omnes ductus exactè formare docebit.

INFORMATIO DE USU

Absolutio ita per nundam lectionem & seripcionē libellū redibitur ad initium ejus ubi ad lectionem adiungenda, Interpretatio, non tantum ut sententiam sententiarum sed & verbum verbo reddere jubeantur. hoc modo: Venite pueri, Jösztek gyerekek Venite, Jösztek; Vbi pueri, gyermekek. Eadem sententia, eodem modo coordinata verbis, pomeridianis horis diligenter describant.

Tertio percurratur Vestibulum, repetendo Interpretationem, in verso ordine: ē Vernaculo in Latinum, ut: Latina, Lingva pulchra, Area lata, &c. Tūc secum Jösztek gyermekek. Venite pueri. Jösztek Venite, de: ut, Deus aeternus, Caelum supremum. Dehinc gyermekek, Pueri. A meridie scribant eadem sententias tertio; ut, Homo mortalis, &c. Veniantur dehinc ad in libellum exercitiorum eodem ordine & modo, quo exponebantur mane.

Quarto resumatur Vestibuli textus memorie jam percepta ad causā; an & quantum si illi insinuaverit Latinarum vocum intelligentia. Itaq; pueri ante Scholam prepositas sententias memorie imprimant, ingressosq; jubeat praeceptor libellos occludere & querat, Tu N quid significat, Venite pueri? Tu N quid est Sapientiae semina? & sic aliquoties pensum illius hora percurrendo sursum & deorsum & per saltus. Tūc eodem modo vernacula preponat, quo illi reddat latine Te N. Hogy hogy mondod Deákul. Jösztek gyermekek? Te N. Hogy hogy mondod: Az Isten titeket meg-segitsen? Eadem illa adscribant a meridie, ad formandum Latina linguae usum, & intellectum memoriamq;

Vbi quinta vice adendum erit Vestibulum, praelegat illis & explicet Praeceptor ex Rudimentis Grammaticae de Differentia Nominis & Verbi; de Nominis generibus, & declinatione, idque Inspiratione, perpetuo

VESTIBULI LINGUAE LATINAE

vel paradigmatis, ad cuius formā vox aliqua inflectenda est vel typi declinationum in Rudim: pag. 77. ut Pueri est vocativus pluralis, descendit a Puer, quod est secunda declinationis: declinatur ut Gener, pag. 11. Rudim.

Vbi puer solitaria nomina declinare didicerit, postea modum etiam adjectiva cum substantiis conjunctim declinare a vescat, statamen, ut primus ea preponatur, quae sunt ejusdem declinationis, uti prima: Lingva pulchra, Area lata, &c. Tūc secum Jösztek gyermekek. Venite pueri. Jösztek Venite, de: ut, Deus aeternus, Caelum supremum. Dehinc gyermekek, Pueri. A meridie scribant eadem sententias tertio; ut, Homo mortalis, &c. Veniantur dehinc ad in libellum exercitiorum eodem ordine & modo, quo exponebantur mane.

Medium facile, &c. Horis pomeridianis, eandem declinationum exempla describantur, dirigente Magistro.

Sexta vice adeatur Vestibulum Conjugationum ad discendarum causā, praemissa ex Rudimentis Grammaticae explicatio doctrinae de Verbi formā Activā &

Septima demum vice repetendo Vestibulū eatur per vera

Generaliter informandi. A meridie eadem Conjugationes

describatur in Exercitiorū libellos, modo jam designatō.

Ottavo repetatur libellus, ut recitent memoriter vel

integra folia adjungaturq; declinandi & conjugandi ex-

ercitium, ut idem jam memoriter, sine tabellā in spoli-

nei Exercitia styli pomeridiani per hos dies erit variatio

sententiarum per numeros, singularem Commutando

in pluralem, & vice versa: e.g. Introitu vestibuli sic va-

riari poterit Veni puer, discite lingvas pulchras & ele-

INFORMATIO DE USU

gantes & comprehendere pro tuo captu rem variam: Sapientiae semen. Deus juvabit: Praeceptor amabit; alius (quilibet) laudabit, ipse gaudebitis, &c.

Nona vestibuli iteratio Examen spectat; ad agnoscendum quid perfectum sit habemus. Horas ergo maturas percontando transiet Magister. Tu Nihil quid est? Venite pueri? Pueri est ne Nomen an Verbum? cuius casus? cuius numeri? cuius declinationis? cuius generis? Item de verbis cuius temporis, modi, personae, numeri, conjugationis? Exercitium styli hic requirit ut commententur Verborum modi, tempora personae, numeri (ita ut ex Imperativo Indicativo, & ex Indicativo Subjunctivo formentur) v. g. Ex introitu Vestibuli argumentum styli tale proponi potest vernacule ut latine reddant discipuli Pueri veniant, ut discant: Latinam Linguam, quae pulchra & elegans. Si comprehendunt pro suo capto res varias sapientiae semina, sit ut Deus eos juvet, Praeceptores ament, alii laudent, &c.

Decima & ultima Vestibuli repetitio Concertatoria erit inter discipulos ipsos. Licet inferiorum cuique provocare Superiorum quemcumque. Atque tum provocatis iubeat provocatum sententias quas e praesentis hanc de mensura proponet, transferre in Latinum, & permutare numeros & verborum modos; & declinare & conjugare, &c. omnia ex tempore, memori promptè, Tum post hunc eodem modo examinabit. Barbeum esto loci prerogativa.

Styli exercitium hic tale esto. Ex occasione eorum quae mane examinata sunt, fingatur epistola seu narratio

VESTIBULI LINGVAE LATINAE

cula quaedam plenior, constans periculis simplicibus, non duorum aut trium membrorum, ad quam tamen non requirantur verba alia, quamq. Vestibulum suppediat, sive in praesenti ejus dies textus occurrant, sive alibi inquirenda sunt e. g. Ex occasione introitus Vestibuli dicatur ipsis Epistola Patrie ad filium vernacule; sic: Edes Fiam, ha s orgalmatessan meg-tannod; a s ep Deaki nyelvet, tizedet bizonyos szereti foglak; Adert ababan nagy boldogséget találhatni. Hiszem jó praeceptorod vagyok a ki tegedet úgy tanít és oktat, a mindegyik meddel meg foghatalod. Az egy szer mind könnyű. csak a rendet tartis meg. Nehéz ugyan a kezdet; de a vég bizonyára gyönyörűséges leszén. Isten segítsen edes Fiam!

A gyermekek jönnek hogy tanulják a Deaki nyelvet; a mely szép és ékes, ha az elméjük szerint elméjükben vesznek különbölkömbö dolgokat, a bölcseségnek magvasit. Az leszén hogy az Isten segíti őket, és a tanítókat szeretik, egyebek dicsérik.

In examinanda compositione Praeceptor in causas etiam inquirat, Cur hoc ita posuisti? Cur non ita? Ubi data opera vitiose terminationem fingat; v. g. Cur ponis Venite? aut non Venate sicut Amate, aut Venete, sicut Docete? Respondere doceatur: quia Venite, Conjugationis quarta; ubi Imperativum terminatur in ite, &c.

Hoc modo ad Latinitatis Vestibulum decies deducatur Latinitatis tyro, ipsam Januam ingredi iudicabitur idoneus.

JANUÆ LATINITATIS. VESTIBVLVM

A' Deaki nyelv Ajtaja előtt való
PITVAR avagy TORNACZ.

Introitus,

- 1 Venite pueri,
- 2 Discite latinam linguã,
- 3 Pulchram & elegantem,
- 4 Comprehendite,
- 5 Pro vestro capto,
- 6 Varias res.
- 7 Sapientie semina,
- 8 Deus vos iuvabit,
- 9 Praeceptores amabunt,
- 10 Alii laudabunt.
- 11 Ipsi gaudebitis,
- 12 Si principium difficile,
- 13 Medium erit facile,
- 14 Finis iucundus.

Bé-menetel.

- Jösztek gyermekek.
Tanuljátok a deaki nyelvet.
A' szépet és az ékelt.
Fogjátok meg.
A' ti foghatókat szerént (kat).
A' külsőmből külsőbféle dolgok.
A' bőségségnek magvait,
Az isten titeket meg segitendő.
Tanuljaitok szeretendők.
Mások diósérni fognak.
Ti magatok örülni fogtok.
Ha a' kezdeti nehéz.
A' közepi könnyű lesz.
Vége gyönyörűség.

CAPUT I.

De Accidentibus
rerum.

- 15 Deus Aternus,
- 16 Mundus temporarius,
- 17 Angelus immortalis,
- 18 Homo mortalis,
- 19 Corpus visibile,
- 20 Spiritus invisibilis.

A' dolgoknak tulaj-
donságairol.

- Az Isten örökké való,
E' világ ideig való
Az Angyal halhatatlan.
Az ember halandó,
A' test látható.
A, lélek láthatatlan,

21 Anima

JANUÆ LATINIT. VESTIB.

- 1 Anima itidem,
- 2 Caelum est supremum,
- 3 Aer medius,
- 4 Terra est infima,
- 5 Nubes est remota.
- 6 Nebula propinqua,
- 7 Locus est magnus aut parvus
- 8 Tempus longum aut breve
- 9 Arca lata vel angusta,

- 10 Domus ampla vel arcta,
- 11 Montes sunt alti,
- 12 Valles profundae,
- 13 Colles elevati,
- 14 Casa est humilis.
- 15 Turris excelsa.
- 16 Abies procera,
- 17 Fluvius brevis aut profundus,
- 18 Fium est (tenue) subtile,
- 19 Fumis crassus,
- 20 Arundo est cava,
- 21 Lignum est solidum,
- 22 Foramen est vacuū (inane)
- 23 Caminus plenus tumi,
- 24 Linea est recta vel curva,
- 25 Superficies aspera vel levis

Pondus grave aut leve,

- 27 Globus est rotundus,
- 28 Columna teres,
- 29 Mensa quadrata,
- 30 X habet formam crucis,

Pavo est formosus,
Simia deformis.

- A' testben lakozó lélek azon-
az ég felső. (képpen,
Az éltető ég középső.
A' föld leg alfo.
A' felhő (felleg) távol való.
A' köd közel való
A' hely nagy avagy kicsiny.
Az idő hosszú avagy rövid.
Az udvar (szűk) széles avagy
keskeny.

- A' ház tágas avagy szoros.
A' hegyes magosok.
A' völgyek mélyek.
A' balmok fel emelkedtek.
A' kaliba alaton.
A' terony magas.
A' jegenye víz tetés.
A' folyó viz csekély avagy
mély.

- A' czérna, fonal, vékony.
A' kötélt temérdek.
A' nád-fűz hízag, öreg.
A' fa merő.
A' lyuk üres. (tel.
A' kementze (kémény) teli fűz
A' linea egyenes vagy horgas
A' kősző ízén darabos avagy
sima.

A' teret (mérték) nehéz avagy
könnyű.

- A' golyobis gömbölyég.
Az oszlop kerekded.
Az asztal négy szögű.
Az X börtűnek kereszt formá-
ja vagyon.

A' Páva ékes.
A' Majom rút (éktelen)

A f,

Coloq

JANUÆ LATINIT'

COLORES,

- 93 Creta est alba,
 94 Tabula nigra,
 95 Cinnabaris rubra,
 96 Sulphur luteum,
 97 Gramen viride,
 98 Firmamentum caeruleum,
 99 Vitrum est pellucidum,
 60 Affer oppacus,
 61 Aqua turbida vel clara.

SAPORES,

- 62 Mel est dulce,
 63 Sicut & saccharum,
 64 Fel amarum,
 65 Acetum acidum,
 66 Sal falfum,
 67 Piper acre,
 68 Immaturum pomum acer-
 bum vel austerum.

ODORES,

- 69 Odor est suavis,
 70 Fator teter.

ALIAE QUALITATES,

- 71 Lutum est humidum,
 72 Pulvis siccus,
 73 Ossa dura,
 74 Caro mollis,
 75 Glacies lubrica,
 76 Pruina est calida & can-
 des,
 77 Carbo frigidus & ater,
 78 Nos incedimus vestiti,
 79 Indi nudi,
 80 Unicornis est ferus animal.

SZINEK.

- A' Créta fehér.
 A' Jedzõ tábla fekete.
 A' minium veres.
 A' kénkõ verhenyõ sárga.
 A' páfit Zöld.
 A' csillagos ég kék színű.
 Az üveg világos (által látsz).
 A' deszka fetét homályos.
 A' víz zavaros avagy tisztá.

IZEK.

- A' méz édes.
 Mint a' nád méz-is.
 Az epe keserű.
 Az eczet szavanyu.
 A' só sós.
 A' bors erős.
 Az éretlen almakeserű avagy
 savanyu.

SZAGOK.

- Az illat kedves gyönyörű.
 A' bűdösség ipsonyukedvelis.

Mas minéműsege

- A' sár nedves.
 A' por száraz.
 A' csontok kemények.
 A' hús lágy.
 A' jég sikk (sikkamlo).
 Az eleven szén meleg és fe-
 lő tözes.
 A' holt szén hideg és fekete.
 Mi ruhában járunk.
 Az Indiaiak mezitelenek.
 Az Unicornis vad állat.

VESTIBULUM.

- Vacca mansuetum (cicur) A' tehén szelid.
 Leo saxum, Az Oroszlán kegyetlen.
 Ovis mite, A' juh engedelmes szelid.
 Conviva est hilaris, A' vendég vidám,
 Locus amoenus, A, hely kies.
 Amicitia jucunda, A' Barátság gyönyörűség.
 Nuncium laetum, Az izenet, (hír) örvendetes.
 Omnia illa grata & acce- Mind azok kedvesek és kelle-
 pta., metesek.
 Locus est commodus vel A' hely illendő vagy illetlen.
 incommodus. Az idő alkalmas avagy al-
 Tempus oportunum vel kalmatlan.
 inoportunum. Az eszköz alkalmas vagy
 Instrumentum aptum vel al-
 ineptum. kamatlan.
 Persona idonea vel inide- A' személy illendő, avagy il-
 nea., letlen.
 Res est necessaria vel su- A' dolog szükség avagy
 pervacanea, szükség ellen.
 4 Rei usus est utilis aut no- A' dologgal való élés hasz-
 xius, nos avagy ártalmas.
 5 Res rei similis aut dissimi- Edgyik dolog a' másikhoz ha-
 lis, sonló vagy hasonlatlan,
 Sylva est densa vel rara. Az erdő sűrű vagy ritka.
 7 Ager fecundus aut steri- A' mező (szántó föld) termé-
 lis, keny avagy terméketlen.
 6 Motus est celer aut tardus. A' mozgás gyors avagy késő.
 9 Cursor alacer aut piger, A' posta gyors avagy rest.
 10 Operarius gnavus aut i- A' munkás szerény avagy tu-
 gnavus, nya.
 11 Securis est acuta vel stu- A' fejsze éles vagy életlen.
 pida (hebes.) Az éték nyers avagy főtt.
 12 Cibus crudus vel coctus. A' beszéd tréfás vagy való-
 13 Sermo iocosus vel serius, ságos,
 14 Historia certa aut dubia. A' historia (a' meg-let dolog)
 bizonyos vagy kétséges.

JANUÆ LATINIT.

110 Testimonium verum aut
falsum.

A' bizonyság tétel igaz v
hamis.

COMPARATIVA.

106 Primus est doctus,
107 Secundus doctior,
108 Tertius doctissimus.

Az egy mással egy
ben hasonlítandó sz
Az első tudós,
A' másik tudósabb,
A' harmadik tudóságos.

Anomala Compa-
ratio.

109 Taurus est magnus.
110 Camelus major.
111 Elephas maximus,
112 Passer est parvus,
113 Parus minor,
114 Trochilus minimus.
115 Cerevisia est bona,
116 Mulsium melius,
117 Vinum optimum.
118 Lacerta est mala,
119 Vipera peior,
120 Aspis pessimus.

Regulatlan egybe
hasonlítás.

A' Bika nagy.
A' Teve nagyobb.
Az Elefánt leg nagyobb.
A' veréb kicsiny.
A' páris madár kisebb,
A' ökör izem leg kisebb.
A' szalad ser jó.
A' máh ser jobb.
A' Bor leg jobb.
A' gyék gonosz.
A' vipera kígyó gonoszsza
Az Aspis kígyó leg gono
szabb.

Denominativa.

121 Ducatus est aureus,
122 Talerus argenteus,
123 Ahenum cupreum,
124 Cantharus stanneus,
125 Mallens ferreus,
126 Scamaum ligneum,
127 Murus lapideus,

Az arany pénz aranyból v
A' tallér ezüstből való.
Az üst részből való.
A' kanna feje ónból való.
A' pörty (kalapács) vashól v
A' pad szék fából való.
A' fal kőből való.

Nevező szók.

VESTIBULUM?

CAPUT II.

rerum actioni-
bus & passioni-
bus,

Creatoris in honorem,
Faciunt omes creatura
suum officium.

celestium Actio-
nes,

Angeli celebrant eum,
Sol lucet.
Luna splendet,
Stellæ micant,
Mane incipit dies,
Vesperis nox,

Elementorum,

Elementa alunt nos,
Ignis ardet,
Flamma flagrat,
Scintilla gliscit,
Tonitru tonat,
Ventus flat.
Pluvia pluit,
Nix ningit,
Aqua in plano fluit,
Ex vase manat,
Ex fonte salit,
Ex puteo hauritur,

A' dolgoknak csele-
kedetokról és ben-
vedésekről.

A' teremtőnek: tisztességére,
Cselekezik minden teremtet
állatok az ő tiszteket.

Az Egi teremtet ál-
latoknak cseleke-
derek.

Az Angyalok dicsérik őtet.
A' Nap világoskodik.
A' Hóld fénylik.
A' csillagok ragyognak.
Reggel, kezdetik a' nappal.
Este az Északa.

Az éltető állatokéi.

Az éltető állatok minket tá-
A' tűz ég. (plálnak.
A' láng lángol, lobog,
A' szikra székdő,
A' menydörgés dörög,
A' szél fú,
Az első esik, esőzik,
A' hó havúl esik havaziki
A' víz foly a' lapályon.
Az edényből szivárkzik.
A' kút föből ki-buzog, felöss.
A' kútból merítettik. (kik.

Planta

CAPU

JANUÆ LATINIT.

PLANTARUM,

- 148 Herba crescit,
149 Folium vires,
150 Flos floret,
151 Fructus maturascit,
152 Quem ut carpas,
153 Flecte ramum,
154 Sive sint pyra, sive pruna,
sive cerasa, &c.
155 Nux continet nucleum,
156 Urtica urit.

ANIMALIUM,

- 157 Lapis jacet,
158 Arbor stat,
159 Animal se movet,
160 Avis volat,
161 Piscis natat,
162 Quadrupes graditur,
163 Serpens serpit,
164 Vermis repit,
165 Cervus currit,
166 Equus hinnit,
167 Bos mugit,
168 Agnus balat,
169 Porcus (sus) grunnit,
170 Ursus murmurat,
171 Lupus ululat,
172 Canis latrat,
173 Avis arietat,
174 Bellua laniat,
175 Lepus fugit,
176 Vulpes mutat pilos,
177 Catus (felis) capit mures

A' PLANTAKEI.

- A' fő nevekedik.
A' fának vagy fának levele
zöldel ik.
A' virág virággzik.
A' gyümölcs érik.
Mellyet hogy le-szakaszik.
Hajts-meg az ágát.
Akar kőrtvélyek, akar szilvák
akár cserefnék legyenek.
A' dio héjában vagyon a' b
A' tsalán tsip.

A' lelkes állatokéi.

- A' kő fekszik,
Az állat fenn áll.
A' lelkes állat magát moz
gattya.
A' madár tepül.
A' hal úsz.
A' négy lábú állat lépik.
A' kigyó csúsz.
A' fereg mász.
A' szarvas fut.
A' ló nyerit.
Az ökör bög, (bőmből)
A' barány beget.
A' disznó röhög.
A' medve dörömböl.
A' farkas ordít.
Az eb ugat.
Az kos tárköldök.
A' fenevad szaggat.
A' nyúl fut.
A' róka változtattya szörít
A' macska egeret fog.

VESTIBULVM.

- 178 Galina ponit ova,
179 Anser vescitur avena.
180 Vermes rodunt pingvia,
181 Pediculi mordent cutem.
182t & pulices atque culi-
ces.
183 Formica est laboriosa,
184 Aranea artificiosa.
185 Apes pungunt aculeo,
186 Quicquid vivit viget.

HOMINIS,

- 187 Nos agimus varia,
188 Corpore & animo,
189 Caput repletur cerebro,
190 Tegitur capillis,
191 Excepto vultu.
192 Nullum membrum frustra
datum est,
193 Nam oculis cernimus,
194 Per nasum excernimus,
195 Frons habet rugas.
196 Aures audiunt,
197 Nares olfaciunt,
198 Lingva gustat quomodo
res sapiant,
199 Dentibus mandimus,
200 Stomachus concoquit,
201 Intestina egerunt,
202 Hepar conficit sangui-
nem, & dimittit per venas.
203 Cor palpitat,
204 Pulmo respirat.

- A' tyuk tojik tojományokat.
A' lud zabot eszik.
A' férgek rágnak a' kővéreket
A' tetűk csipik a' bőrt.
A' mint a' balhák és a' szue-
nyogok-is.
A' hangya munkás.
A' pók mesterséges.
A' méhek fulánkjokkal szur-
dálnak,
Valami él erejében vagyon.

AZ EMBEREI.

- Mi cselekedünk külömb-kü-
lömbféle dolgokat.
Testünk és elménk.
A' fő meg telik agyvelővel.
Haj szálakkal befedetik.
Az arczulattól meg-válva.
Semmi tag nem adatott héja-
ban.
Mert szemünkkel nézünk.
Az orrunkon ki-fűjjük a' tak-
nyot.
A' homloknak ránczai vadnak
A' fülök hallanak.
Az or lyukak szaglanak.
A' nyelv meg kóstolja mi
ízű legyen valami.
Fogainkal rágnak
A' gyomor emész.
A' bélek ki adgyák ki-vetik.
A' máj csinálja a' vért, és az
erekben szálllyal bocsátja.
A' szív dobog.
A' tüdő lélegzel.

JANUÆ LATINIT.

- 206 Labia sunt circa os,
207 Barba ornat mentum,
208 Feminae sunt imberbes,
209 Humeris bajulamus,
210 Brachiis amplectimur.
211 Manibus laboramus,
212 Sinistra tenet, dextra per-
agit opus,
213 Palma palpamus,
214 Pugno percutimus,
215 Vola prehendimus,
216 Digitis constringimus,
217 Unguibus scabimus, &
scapimus,
218 Sub pectore venter est,
219 Infra axillas latera,
220 sub his costae.
221 Tergum habet supernè
scapulas, infernè lum-
bos,
222 Natibus sedemus,
223 Pedibus ambulamus.

Mentis,

- 224 Mens cogitat semper ali-
quid.
225 Etiam in somno somniat,
226 Intellectus intelligit,
227 Ratio ratiocinatur.
228 Memoria meminit,
229 Et si quid oblita est, re-
cordatur,
230 Voluntas vult bonum,

- Az ajakak vadnak a' száj
körül.
A' szakál meg ékefti az áll.
Az a' szőny emberek szak-
latlanok,
A' vállainkon hordozzuk
terhet.
Karjainkal ölelünk.
Kézainkal munkálkodunk.
A' bal kéz tartja a' jobb k-
véghen viszi a' munkát.
A' tenyérrel tapogatónk.
Az ököllel verünk.
A' marokkal fogunk.
Az újjakkal szorítunk.
A' körmökkel vakaródunk
váltunk.
A' melly alatt vagyunk a' ha-
tárolt alatti az oldal.
Ezek alatti az oldal csontja.
A' hátán fölül vadnak a' vá-
pocok, alól a' csomók.
Az alfelülön ülünk.
A' lábainkon járunk.

Az elméjé.

- Az elme mindenkor gondol
valamit.
Még-álmában is álmadik.
Az értelem ért.
Az okosság okoskodik,
Az elme emlékezik.
Es ha valamit el- felejtett
meg emlékezik róla.
Az akarat akarja a' jót.

VESTIBULUM.

- 1 Declinat malum,
2 Sed sapè fallitur.
3 Gaudet & tristatur,
4 Securus curat nihil,
5 Tutus timet nihil,
6 Vegetus laborat,
7 Fessus quiescit,
8 Vigilia enim fatigat,
9 Sopor recreat,
10 Cum septem horas dor-
mivisi,
11 Et evigilas, excita alios.

Morbidorum,

- 12 Jejunus appetit escas,
13 Satur fastidit,
14 Delicatus deligit,
15 sanus benevalet,
16 Aegrotus aegrotat,
17 Cui dolet, is queritur,
18 Morbi sine dolore sunt
periculosi,
19 Et plerumque lethales,
20 Febris redit per vices,
21 Apoplexia enecat citò,
22 Scabies facit pruritus,
23 Ulcus facit tabo,
24 Recens vulnus sanatur,
25 Quicquid putret, sordet,
26 Robustus potest multum
ferre.

- El-táveztattya a' gonoszt.
De gyakorta meg csalarik.
Örül és szomorkodik, (dol.)
V' mérész semmivel sem gon-
A' Bátor semmitől nem fél.
Az erejébéli munkálkodik.
A' meg-feradt nyugszik.
Mert a' vigyázás meg-fáraszt.
Az édes álm meg-ujjit.
Middn hét óráig aluttlál.

Es fel-ferkenfz másokat köles
fel.

A' Betegeléi.

- A' ki éhomra nagyon kíván-
nya az eledelket.
A' meg-elegedet meg-unnya.
A' kedvéretartott válogattya
Az egészséges jól nagyon.
A' beteg betegeskedik.
A' kinek fájt, az panaszolko-
dik.
A' fájdalomtól való beteg
ségek veszedelmesekek.
Es gyakran halálosok.
A' hideg-lelés szívenként jó
vizszá.
A' gutta utas hamar meg öl.
A' ruh vizszétséget szerez.
A' sekély posog genyetséggel
Az ujjontában való seb meg-
gyógyul.
Valami meg-rodhad bűdös az
Az erősöket vihet el.

IANUÆ LATINIT.

257 Tener parum sufferre,
258 Cœcus non videt,
259 Surdus non audit,
260 Mutus non loquitur,
261 Claudus claudicat,
262 Tactu caret nemo nisi pa-
ralyticus,

263 Mutilo deest aliquid.

Opificium,

264 Agricola arat,
265 In Vere seminat,
266 In Æstare metit,
267 In Autumno vindemiat,
268 Hyeme triturat in horreo
269 Hortulanus plantat horiū
270 Molitor molit in mola
frumentum,

271 Pistor pinxit panē ē farina
272 Pastor pascit gregem,
273 Secat fenum in prato,
274 Format ē lacte caseos,
275 Lanio mactat pecudes,

276 Venator venatur feras,
277 Auceps capit volucres,
278 Piscator piscatur.
279 Coquus parat cibos,
280 Elixat in olla,
281 Assat in verubus,
282 Frigit in butyro,
283 Torret in craticulo,
284 Ferula condimus ero-
fratibus,

A' gyenge keveset viselhet el
A' vak nem lát.
A' siket nem hall,
A' néma nem szoll.
A' Sánta sántal.
Tapa'z'alásbéli érzésnélkül
senki niúcsen, hanem
csak a' gutta ütött.
A' tsonksuak vagyon valami
hijja.

Az mester emberéi.

A' szántó vető ember szánt.
Tavasfzal vét.
Nyárban arat.
Ősűszel bort szűr. Szőlőt széd.
Télben csépel a' estében.
A' kertész a' kertet bé állteti.
A' molnár őrlő a' malomban
gabonát.
A' sütő lisztből kenyert süt.
A' pásztor légelteti a' nyáját.
Szénát kaszál a' réten.
A' tsiből fajtákat nyom.
A' meszáros meg - őli a' bar-
mokat.
A' vadász vadakat vadász.
A' madarász madarakat fog.
A' halász, halász (halakat fog.
A' szakács étkeket készít.
Fő a' fazékban.
Süt a' nyárson.
Ránt a' vajban.
Pirít a' rőstelyen.
Az étkeknek izit meg - adgyul
a' fő szerzőmokkal

285 Pe

VESTIBULUM.

285 Potum condimus in cella.

286 Ex uvis fit vinum, (lio.
287 Cerevisia promitur ē do-
288 Auriga iungit equos,
289 Et ungit rotas,
290 Et proficiscitur subito in
cœno autem haret,
291 Quum vehit onera curru
aut trahā.

292 Nauta navigat navi,
293 Naucerus gubernat,
294 Remiges remigant,
295 Per fluviōs vadamus,

296 Aut utimur scaphis,
297 Aut sternimus pontes &
ponticulos,
298 Viator it per semitam,

299 Et savet ne erret,

300 Aut cadat in foveam.
301 Cedit retrō ubi porrō nē-
quit pergere,

302 Mercator tractat merces,
303 Metuit damnum, quarit
lucrum,

304 Moneta gestatur in tru-
mēna,

305 Quoniam pecuniā, quæ
debemus solvimus,

306 Emimus & vendimus ca-
rō aut villi,

307 Nummi sunt diversi, quis
que suo valore,

Az ital el - tesszük (el - rejtjük
a' pinczében.

A' szőlőből léfzen a' bor.
A' ser ki vétetik a' hordóboi.
A' kocsis bé fogia a' lovakat.
Es a' kerekeket meg keni.
Es hirtelen mégyn; a' sárban
pedig meg akad.

Midőn terhet viszen szekerén
avagy szánon,

A' hajós hajokázik a' halóvak.
A' hajós mester igazgattya.
Az evezők eveznek.

A' folyó vizben lábbalunk gő-
zolunk,

Avagy csónokokkal flánk.
Avagy hidakat és pallókat tsi-
nálnak.

Az úton - járó mégyn az ő-
vényen.

Es el távoattya hogy el ne
tévelyedgyék.

Avagy ne esék a' gödörben.
Visszá tér, a' hol tovább nem
mehet.

A' kalmár az árutakat forgattya
Fél a' kártól, keresi a' nyeresé-
gét,

A' pénz az erszényben hord-
doztatik.

Mert a' mivel tartozunk pénz-
zel fizettük meg.

Vesszünk és adunk drágán,
vagy olcsón.

A' pénzek költőmb költőmb fé-
lek mindenik az ő drég.
Még szerént.

B 2

283

IANUÆ LATINIT'

- 308 Netrix net è lino,
309 Textor textit linteum, te-
lam,
310 Pannifex è lanâ pannos,
311 Sartor mensurat vestes,
312 Sutor fuit calceos ex co-
rio,
313 Pellio è pellibus pelli-
cea.
314 Restio torquet restim,
315 Figulus fingit fidelias,
316 Scriptorius sua scriinia
glutinat,
317 Faber cudit,
318 Lignarius aſciat securi &
ædificat ædificium,
319 Ponit fundamentum, eri-
git parietes.
320 Operit testio,
321 Debile non est firmum,
322 Fulcitur fulcris,
323 Ut ne ruat.
Verba impersonalia
324 Si tibi libet, licet,
325 Si te piget laboris, pudeat
te,
326 Decet te poenitere pecca-
ti,
327 Adoleſcentem decet silen-
tium,
328 Si te ſeſſionis tædet oportet
ſpatiari.

A' foné aſſzony fon lenből.
A' takács ſzölenből valo ru-
hát (váſznat.
A' poſtácó csináló a' gyapju-
ból poſztót,
A' ſzabo meg méri a' ruhákat
A' varga var ſzarukat a' bő-
röl.
A' ſzőcs háról ködmönöket
csinál.
A' kőreltsináló kőteleket teker
A' ſzokas föld edényeket tai-
nál.
A' ſzékény csináló (aſztalos)
az ő ſzékényét meg-eny-
vesi.
A' kovács vér.
Az ács bárdol a' ſeíſzével és
építépületet.
Fundamentumot vér, falakat
állat,
Héjazattal bé fedezi.
Az erőtzelelen nem erős.
Meg támasztatik támaszok-
kal.
Hogy el ne dőllyön.

Szemelyetlen igék.
Ha tenéked tetszik, ſzabad.
Ha te reſtelled a' munkát,
ſzegényled.
Illik hogy te meg-bánnád a'
te vétkeket.
A' ſel ſerdült illet illet az
halgatás.
Ha meg untad az ülést ſerál-
nod kell.

CAPUT

VESTIBULUM.

CAPUT III.

De Rerum Circum-
ſtantiis,A' dolgoknak kör-
nyűl állásról

- 329 Quis vocat me? Ego,
330 Tunc es? Quis est igitur
hic? Paulus.
331 Expectemus donec veniat.
Benè,
332 Salve! Ago gratias.
333 Ut vales? Sic mediocriter
334 Ubi fuisti? Unde redis? ex
oppido,
335 Quà viſti? Per porticum.
336 Quorſum viſ? Domum,
337 Et quo inde? Nuſquam,
338 Quando in horto fuisti?
339 Heri, hodiè, modò nuper,
dudum,
340 Quando me inviſes?
Mox, cras, perendè, ali-
quando,
341 Scilicet memoriter leſtio-
nem? Sic fatiſ.
342 Ego minimè, neutiquam,
343 Quæ est cauſa? Num es
obliuſ? Ferè,
344 Cur non repetiſ?
345 Nunc mihi non vacat.
346 Quare? Miſſus ſum in
villam,
347 Proſectò? Ibo unà. Ne-
quaquam,

Ki hi engemet? En.
Te vagy? Ki vagy on tehát
amot? Pál.
Várjuk míg el-jő, jól! bátor-
Benè,
Egéséggel! köſzönettel véſő
Mint vagy? Így fél réſzént.
Hol voltál? honnan jött viſz-
ſzá: a' Várasból.
Mellyen mentél el? a' torná-
czon által.
Hová igyekezel? Haza.
Hová onnét? Sohová ſem-
Mikor voltál a' kertben?
Tegnap, ma, moſt, minap,
régén.
Mikor látogatsz meg engemet
Majd, holnap, holnap,
után, valaha.
Tudodé könyvnelkül a' leezg
két? Ugy elégg.
En nem ſemmiképpen.
Mi az oka? Talán el-ſelejtet-
ted? Közel el.
Miért nem tanulod meg iſmét
En moſt nem érkezem.
Miért? a' majorban küldet-
tem.
Ugyé bizony? El mégyek ed-
gyűt veled. ſemmiképpen ne.

IANUÆ LATINIT.

- 348 Quamobrem? Repetemus
in itinere.
349 Id præstat quam garrere,
350 Omnino; redibimus ne
maure?
351 Fortasse sed vix. Eho du-
bitas?
352 Procul est, properabimus,
353 Ceu futores? quid tum?
354 Noltram ætatem decet a-
gilitas,
355 Sic ajunt. Imo sic est,
356 Ne clama. Atqui sumus
foli,
357 Quomodo ludemus? Pilâ,
358 Quamdiu? Totum diem.
359 Hui nimium est, Atqui
sunt feræ.

Præpositiones.

- 360 Pergamus rogo te,
361 Nunc tibi parvas voculas
exponam,
362 Ad nos trahimus, à nobis
trudimus,
363 Nobiscum ducimus, ante
nos pellimus, penes nos
raptamus,
364 Secundum flumen facile
est natæ,
365 Adversus illud impossibi-
bile,

- Miókért? az úton tanul-
lyunk.
Az jobb mint tsátogni.
Ugy vagyon; meg-térünk
idejen?
Talam meg, de csak alig. Hó!
kételkedel?
Mefi sze vagyon, siestünk.
Mint a' vargák? s' ha ugy is.
A' mi id's korunkhoz illik a'
furtsaság.
Ugy mondanak. Sőt ugyan
ugy vagyon.
Ne hiáts. Ha csak magunk
vagyunk.
Miképpen jáczodgyük? Lape-
tárai.
Meddig? Egész nap estig.
Hú felettébb volna az. Híszem
Innepek vadnak

Præpositióknak.

- Mennyünk eléb kérlek tege-
det.
Most tenéked a' kicsiny szót-
kákat rakogatom előd-
ben.
Magunkhoz vonszunk, tő-
lünk el-tasztatunk.
Mi magunkat viszunk, elöt-
tunk hajtunk, utánunk
vondozunk.
A' folyó-víz mentében könyö-
űfni.
Annak ellenében lehetetlen.

VESTIBULUM.

- 366 Apud altare sacerdos ha-
bet penes se Diaconum.
367 De temerario nota, quod
intra ædes maneat,
368 supra culmen scandat,
369 intra limen reptet,
370 Fatere coram nobis, quid
fecisti clam nobis?
371 Quia est palam,
372 Contra præceptum feci,
373 Erga Præceptorem ingra-
tus fui,
374 Quidam ob sua facinora
è domo profugus,
375 Juxta viam currens citra
itagnum conligit
376 Deinde ultra itagnum
progressus,
377 Venit in desertum.
378 Obibat circa paludes,
379 Oberrabat inter nemora
380 Navigabat trans mare,
usque ad extremas insu-
las,
381 Prope orbis terminos,
382 Extra patriam vagans,
383 Pro quo intercedunt,
384 Verùm propter exemplum
aliorum non potest reci-
pi.

- Az áltárnál vagyon a' Papnak
mellette kápiannya a' szol-
gálo szegede.
A' vakmerőrel jegyezd meg,
hogy a' házban ne ma-
radgyon.
A' ház tetelére hágjon.
A' káztébből belől mászkál-
lyon.
Vald meg-mi' elöttünk mit
csalekedrel titkon mi tő-
lünk?
Mert nyilván vagyon.
A' parancsolat ellen csaleked-
tem,
Melléremhez haládatlan vol-
tam.
Egy valaki az 8 gonosz cse-
lekedetiért házából ki-
bujdosott.
Az út mellett futván, a' tőm
innen meg-állott.
Annak utánna a' tőn túl elő-
menvén
Mene a' pusztára.
A' förték körül jár vala,
a' berkek között tébolyog
vala.
A' tengeren által hajókázik
vala, szintén a' kölső szí-
getekig.
E' világ határaihoz közel,
Házán kívül vándorolván.
A' kiért törekednek.
De többeknek példájokért
nem fogadtathatik viszt
szá,

IANUÆ LATINIT!

- 385 Hem! quantum infortunium!
 386 Felix præ talibus;
 387 Qui conscientiam puram gultodit.

Jaj! mely nagy szerencsétlenség.
 Boldog az ilyenekhez képest.
 A' ki a' tisztá lelki ismerteté meg-örzi.

Numeralia.

- 388 Scis numerare? utique.
 389 Tenta igitur; quot sunt res?
 390 Unus est codex Bibliorum.
 391 Duo sunt Testamenta Vetus & Novum.
 392 Tres personæ sanctæ Trinitatis.
 393 Quatuor Evangelistæ.
 394 Quinque sensus.
 395 Sex profecti dies.
 396 Septem petitiones in Oratione Dominica.
 397 Octo dies sunt septimana.
 398 Ter tria sunt novem.
 399 Decem Præcepta Dei.
 400 Undecim Apostoli dempro Judæ.
 401 Duodecim fidei articuli.
 402 Triginta dies sunt mensis.

Számi szók.

Tutré számlalni? Igen is.
 Probáld meg, tehát; Hányak a' dolgós?
 Edgy a' szent Bibliának könyve.
 Kettők a' Testamentumok, O és U.
 Hármak a' szent Háromságnak személyei.
 Négyek az Evangelisták.
 Ötök az érzékenységek.
 Hatok a' köz mívelő napok.
 Hetsz a' kérések az Uról tanult imádságban.
 Nyolcz napok téznek edgy hetet.
 Háromszor Hármak kilenczek.
 Tizek az Istennek parancsolata.
 Tizen edgyek az Apostolok Judás ki-vételven.
 Tizen kettők az hitnek ágazatai.
 Harmincz napjai vadnak a' holnapnak.

VESTIBULUM.

- 403 Centum anni sunt seculum.
 404 Satanas est mille fraudum artifex.

Szaz ezentendők egy seculum.
 A' Sátan ezer tsalárdságoknak mestere.

CAPUT IV.

De rebus in Schola.

- 405 Scholasticus frequentat Scholam.
 406 Quò artibus erudiatur.
 407 Initium est à literis.
 408 E syllabis voces componuntur.
 409 E dictionibus fit sermo.
 410 Ex libro legimus tacite.
 411 Aut recitamus clare.
 412 Involvimus eum membraná.
 413 Et ponimus in pulpito.
 414 Atramentum est in atramentario, in quo tingimus calamus.
 415 Scribimus eo in chartâ in utraque pagina.
 416 Si perperam decemus,

A' Schola béli dolgokrúl.

A' Deák a' Scholát gyakorol-lyá.
 A' hol a' mesterségekben tanítassák.
 A' kezdés vagyon a' betűk-től.
 A' szók össze rakattatnak syllabákból.
 A' szókból létszen a' beszéd.
 A' könyvből olvasunk halkal.
 Avagy el-mondgyuk hangosan.
 Bé takarjuk azt hárttyában.
 Es a' könyvtarto ládácskára teszfűk.
 A' ténta a' kalamírban vagyon a' melyben márttyuk a' pennát.
 Irunk azzal a' papyrusra, a' levélnek mind két oldalára.
 Ha rosszul, el-törűllyük.

JANUARI LATINIT.

- 417 Et consignamus denuo rectè vel in margine,
 418 Doctor docet,
 419 Discipulus discit, non omnia simul, sed per partes.
 420 Præceptor præcipit faciendâ.
 421 Rector regit Academiam,
 422 Pædagogus advertit & urget,
 423 Cuius monet & consiliat.
 424 Magister instituit universos, singuli attendunt,
 425 Ille emendat mendas,
 426 Diligens proficit, negligens vapulat,
 427 Etiam ferula est præstò,
 428 Non verberant baculo,
 429 Sed cedunt virgis,
 430 Abique venia ne excas,
 431 Post moram redeas,
 432 Quod agere debes age,
 433 Linea sit regulâ, circulus circino,
 434 Grammaticus loquitur,
 435 Dialecticus disputat,
- Es fel jegyezzék igazán vagy a' levélnek karájjára
 A' tanító tanít.
 A' tanítvány tanul, nem mindeneket egyszer s' mindhárem részen át.
 A' Doctor parancsolja a' tanítandó dolgokat.
 A' Rector igazgattyá az Akademiát.
 A' gyermek tanító reá vigyáz és reá erőltet.
 A' gyermekek hallgatnak a' tanítót és jegyezget.
 A' Mester mindenekeket tanít, reá halgatnak edgyenként.
 Az a' hibákat meg jobbittya
 A' szorgalmasos előbb méggyerendományában, a' henyéselő meg veretik.
 Mert jelen vagy az oltor.
 Nem vernek bottal.
 Hanem veszfűzőkkel suprálnak
 Ángedelem nélkül ki ne menjen
 A' mulatás után vizsgálódj!
 A' mit cselekedned kell, az cselekedgyed.
 Az egyenes vonás lészzen rá-mával, a' kerekítés circinálommal.
 A' Grammaticában tudós,
 A' Dialectikához értő vitálkedik.

VESTIBULUM.

- 436 Vera à falsis discernit,
 437 Rhetor ornatè loquitur,
 438 Musicus cantat,
 439 Poëta carmina fingit,
 440 Pictor effigiem pingit,
 441 Historicus res gestas narrat,
 442 Physicus naturam scrutatur,
 443 Medicus eam imitatur,
 444 Ethicus tradit mores,
 445 Qui studiosum dedecorant.
 446 Verum de iis paulò infra.
- Az igazakat a' hamissaktól meg különbözteti.
 A' Rhetoricában forgott ékesen szól.
 A' Muszához tudós énekel.
 A' Poëta verseket szerez.
 A' képiro képet ír.
 A' történelmesnek leírója a' vésett dolgokat előbeszéli.
 A' Physicus a' természetet vizsgálja.
 Az Orvos doctor azt követi.
 Az Ethicus az erkölcsöket tanítja.
 Mellyek a' tanuló Deákot meg ékesítik.
 De azokról valamennyivel később.

CAPUT V.

De Rebus Domini,

A' Házi dolgokról.

- 447 Pulsâ fores si clausæ sint,
 448 Cum aperitur transitium,
 449 Et intra in atrium,
 450 Claudis seram, iterumque recludit,
 451 Clavus figit,
 452 Pavimentum calcamus,
- Zörgesd az ajtót ha bé zárolva van.
 Mikoron meg nyitattik, menj által az ajtón.
 Es menj-bé a' tornáztban.
 A' kulcs bé zárja a' lakatot és ismét meg nyitja.
 A' csap bé szegedi.
 A' padimentot nyomdofoduk.

JANUÆ LATINITATIS

- 453 Laquear nobis impandet,
454 Fenestras sunt vitreae,
455 Hypocaustum calefit,
456 Camerae frigent,
457 In cistis & arcis abscondimus res,
458 In corribus portamus,
459 Succus non servatur in sacco,
460 In cubiculo sunt lecti pulvinariibus strati,
461 Cervical subdimus cervici,
462 Tegetibus nos tegimus, cubantes supini vel proni,
463 Matula est pro urina, & secellus pro aivo lavanda,
464 Excrementa fortent,
465 Thure suffimus,
466 Faciem lavamus quotidie,
467 In balneo sudamus,
468 Sudariis nos tergimus,
469 Tonfor tondet crines,
470 Pedit comam pectine,
471 Maculae absteruntur spongiâ,
- A' menyezet reánk függ.
Az ablakok üvegesek.
A' szoba melegszik.
A' kamorák (bőltok) hidegek.
A' szekrényekben és ládákban elrejtjük az edgy-másokat.
A' kosárookban hordozunk.
A' hig nedvesség nem tartatik a' székben.
Az ágyas házban vadnak párnakkal meg ékesített ágyak.
A' vánkóit nyakunk alá tesszük.
Leplekkel magunkat belepédzük, tékven hanyatt vagy hasmant.
A' vizelő edény hugynak való, és a' kamara - szék a' hasnak könnyebbítésére.
A' ki vertetett eméltések bűdösek.
Tömjénnel jó illatu füstöt teszünk.
Orczánkat meg-mossuk mindennapon.
A' fürdőbea verítkezünk.
Kefzkenőkkel magunkat megtöröllyük.
A' bőrbély el-beretvállja a' hajakat.
Meg-füstölli az üstököt füstvel.
A' mocsokot el-töröltetnek. spongiával.

VESTIBULUM

- 72 Quisquiliæ verruntur scopis,
73 Indusium & tunicam, thoracem, femoralia & tibialia induimus & exuimus,
74 Quoties opus est, chlamydem, pallium & togam amicum.
75 Pilei & collaria, chirothecæ, & sandalia, sunt honestatis ergo,
76 Cingulo nos cingimus,
77 Ligulis asringimus,
78 Mappâ sternimus mensam.
79 Ad iusculum & pulmentum est cochlear,
80 Edulia alia scinduntur cintero,
81 Muscas abige muscario,
82 Tolle patinas,
83 Infunde in poculum,
84 Et propina hospitis,
85 Accende candelam,
86 Inde candelabro,
87 Emunge emunctoria sed ut ne extingvas,
88 Vir & mulier sunt conjuges,
89 Viduus ducit interdum virginem
- A' szemetek el-sepertetnek seprővel.
Az inget és a' dolmányt, a' derék szorított, a' nadrágot berliet, és salavárit felöltöztük. vetkezzük.
A' mennyiszor kívántatik, a' mentét, a' palástot, és a' hofzsu felső ruhát felöltöztük.
A' süvegek és gallérok, keztyűk, folyás, tisztességnak okáért vadnak.
Övel magunkat be-évedzük.
Szalag fájakkal meg-szorítottuk.
Az abroszszal meg-terítettük az asztalt.
Az étel lévhez és péphez vágyon a' kalán.
Egyéb eledetek késsel metéltetnek.
A' legyeket űzd el a' legyezővel.
Vidd el a' tálakat.
Tölcs a' pohárban.
Es kézfűzd a' vendégekre.
Gyúts meg a' gyertyát.
Tedd a' gyertya tartóban.
Vedd el a' hamvát a' hamvavékövel, de úgy hogy el ne éltad.
A' Férfi és az aszfzony állat házastársok.
Az özvegy ember néhánykor vézen felőltségül szűz leányt

IANUÆ LATINIT.

- 490 Sponsus habet Sponsam, A' vőlegénynek meny asz
nya vagyon.
491 Post nuptias maritus ma- A' menyeköz után a' férjnek
ritam. férje és felesége.
492 Puerpera peperit puerum A' gyermek szülő aszszony
szült gyermeket.
493 Hunc osculatur nutrix fo- Est csokolgatty a' dalka
verque in gremio, olében tartogatty.
494 Filius est hæres, filia ac A' fiu örökös, a' leány légy
cipit dotem, hát vészen.
495 Parentes educant soboles A' szülék magzatokat neve
nek.
496 Vitricus & noverca pri- A' mostoha atya és anyja mo
vignos, stoba fiukat és leányokat
497 Liberi sunt liberi, servi Az édes fiak és leányok szab
serviunt, dosok, a' szolgák szolgá
nak.
498 Ministri ministrant, famu- Az apródok szolgálnak, a'
li famulantur, szolgák szolgálkodnak.
499 Ancillæ ancillantur, A' szolgálók szolgálkodnak.
500 Patruus & amita, sunt pa- A' patruus és amita az atyán
tris frater & soror, avun- nak bátyja és nényje, az
culus & matertera ma- avunculus és matertera
tris. az anyám bátyja és né
nyje.
501 Avi habent nepotes, Az ösöknök jobb atyáknak u
nokafjok vagyon.
502 Cognati affines. A' rokonságoknak fogorek.

CAPUT VI:

De rebus in Vr
be & Regio-
ne.

A' Város és tarto
mánybéli dol-
gokrol.

VESTIBULVM:

- 503 Vrbis munitur muris, A' kerített város meg erős
sítetik kő falakkal.
504 Nes non vallō & fossā, Es fánccal és árokkal.
505 Porta habet valvas, A' kapunak két felé nyíló ajtó
vadnak.
506 Abhinc eunt plateæ, Ettől fogva mennek az utcák
507 In fore solent esse cister- A' piacon szoktak lenni a'
næ. cistornák.
508 Edificia sunt publica aut Az épületek közönségesek,
privata, avagy bizonyos emberek
nek tulajdonok.
509 Nam quod uni non pro- Mert a' mi edgynek nem sa
prium est. est commune, jatty, közönséges az.
510 Cives & incolæ incolunt A' polgárok és a' lakosok lak
civitatem, ják a' várost,
511 Rustici habitant in pago, A' parasztok laknak a' falu
ban.
512 Vicini in eodem vico, A' szomszédok ugyan azon
uczában.
513 In Curia congregatur Se- A' tanács-házban edgyben
natus. gyűjtetik a' tanács.
514 Consul præcedit, Senato- A' polgár mester elől mégyen
res sequuntur, a' tanácsbéli személyek
őket követik.
515 Iudex (Prætor) iudicat A' Biro meg - ítéli a' pereket,
lites, A' fel-peres vádollya a' bándó
vétékkel.
516 Actor accusat fontem cri- A' bándós magát menti.
minis, A' tanu meg- esköszik, és bñ
517 Reus se excusat, zonyaságot téstén.
Testis jurat & testatur, A' poroszló meg köstéri.
518 Lictor ligat, Es a' tömlőczében viszi.
519 & ducit in carcerem, A' hóhár meg- áll és fel akasza
520 Carnifex oscidit & sus- tyra.

JANUÆ LATINIT.

- 522 Tabellarius fert literas
(epistolam) cerâ & sigillo
obsignatas,
523 Nuncius nunciat ore te-
nus,
524 Templum est sacer locus,
525 Caspionaprofanus,
526 Militus pulsat campa-
nas,
527 Populus coit in aedes ex-
ercet religionem,
528 In doctu canuntur Psalmi
& Hymni,
529 Dei verbum prædica-
tur,
530 Sacramenta administran-
tur,
531 Præces peraguntur devo-
tè,
532 Festa celebrantur festi-
vè,
533 Magistratus est necessa-
rius,
534 Ut Rex in regno regnet,
535 Dominus domi dominatur
536 Qui imperant sint cle-
mentes,
537 Qui parent obsequen-
tes,
538 Herus probus probatur
sicut & fidus subditus
539 Princeps est minor atque
Dux,

- A' levél hordozó viszi a' via-
szal és pecséttel bé. pecsét-
tel tetett levelet.
A' követ szóval mondgya-
meg az izenetet.
A' templom szent hely.
A' korcsoma szentségtelen.
Az Egyház-fi kongattya a
harangokat.
A' körség egybegyűla' tem-
plomba gyakorollya az i-
steni szolgálatot.
A' gyűlekezetben fnekelte-
nek Soltárok és dicséretel-
Az Istennek igéje hirdette-
tik.
A' Sacramentumok ki szol-
gálnak.
A' könyörgések végben vite-
tetnek szorgalmatossan.
Az Istennek megilletnek je-
lessen.
A' külső tiszt viselő szűksé-
ges.
Hogy a' Király az Országba
országollyon.
Az Ur othon uralkodgyék.
A' kik parancsolnak legyenek
kegyelműsek.
A' kik szolgálnak engedelmű-
mek.
A' jámbor gazda javaltatit
(dicséretetik) mint a' h-
jobbágy is.
A' Fejedelem kissebb mint
Nerezeg.

VESTIBULUM.

- 540 Comes major quam Baro
541 Nobilis Eques insignis
donatus,
542 Pax est prorsus optanda,
543 Bellum est perniciosum,
544 Nisi cum hostis arcibus
est,
545 Milites merent stipendia,
546 Cum præliantur & pu-
gnant,
547 Tuba clangunt, tympana
sonant,
548 Ex arcibus jaciunt sagit-
tas,
549 Gladiis dimicant,
550 Armis se defendunt,
551 Tormentis arces expugnant
552 Revertuntur cum victoria
- A' Grof nagyobb a' Nagysá-
gos Urnál
A' Nemes. czimerral meg- a-
jéndékoztatott lovag.
A' békeség tellyességgel ki-
vánando.
A' had veszedelmes!
Hanem ha mikor ellenséget
kell el üzni.
A' Vitézek meg érdemlik a'
söldöt.
Mikoron harcolnak és vinak
A' trombiták harognak, a'
dobok zörgenek.
A' kéz ijakkal ki-lövik a'
nyilakat.
Kardokkal harcolnak.
Fegyverekkel oltalmazzák
magokat.
Agyukkal vészik meg a' vára-
ratat.
Meg-térnek győzedelem-
mel.

CAPUT VII.

De Virtuti-
bus.

- 553 Virtutes sectare,
554 Vita vitia, quæ Lex vetat

A' jószágos cseleke-
detekről.

- A' jószágos cselekedeteket kö-
vesd.
El-távostasd a' vétkeket, mel-
lyeket a' törvény meg tilt.

IANUAE LATINIT.

555 Patrans flagitia, est scelestus (nequax)
 556 Ut prudens sis prospice, finem;
 557 Aspice media,
 558 Attende occasione,
 559 Accede nil temere,
 560 Delibera diu,
 561 Festina lente,
 562 Rumori ne crede,
 563 Arcanum ne vulga,
 564 Quod ignoras, ne affirma aut nega,
 565 Interroga potius,
 566 Esto temperans,
 567 Cum esuris ede,
 568 Cum sitis bibe,
 569 Meslaenes vorant & potant.
 570 Prandium & coena tibi sufficiant,
 571 Jentaculum & merendam ne cura,
 572 Jasnare aliquando expedit,
 573 Sobrius non est ebrius,
 574 Esto castus,
 575 Gere te pudice,
 576 Esto modestus non prociac.
 577 Taciturnus non loquax,
 578 Vos juvenes colite senes,
 579 Manifesta nara.

Az ékeken étkeket tselekedő
 czégyeres lator.
 Hogy cses légy, tő eleve el-
 nézzed a' végét.
 Meg-nézd az eszközöket.
 Vigyázz az alkalmatosságra.
 Semmihez ne kezdgy ok nélkül.
 Sokáig végezz.
 Lassam seles.
 Az hirnek ne hiddy.
 A' titkot ki ne hirdesd.
 A' mit nem tudsz, ne állassad.
 avagy tasadgyad.
 Kérd meg inkább.
 Légy mértékletes.
 Mikor éhezél egyél.
 Mikor szomjuhozol, igyál.
 A' tobzódók faldokva észnek
 és dőlnek.
 Az ebéd és vacsora elég lé-
 gyen tenéked.
 Földfölkömmöt és osonnát ne
 kélzits.
 Bőjtölni néha használ.
 A' józán nem részeg.
 Légy tiszta életű.
 Viseled magadat fzemérmete-
 sen.
 Légy emberséges nem fajta-
 lan.
 Halgató, nem csacsogo.
 Tiszta tisztelettyátek a' véne-
 ket.
 A' nyilván való dolgokat be-
 feled.

VESTIBULUM.

580 Secreta susurra,
 581 Occulta celsa,
 582 Quam quis loquitur, tace,
 583 Quam tibi quid dicit, au-
 sculta,
 584 Quam quid jubet, obtem-
 pera,
 585 Noli te fastare,
 586 Neque sis arrogans aut
 superbus,
 587 Bona fama est ingens glo-
 ria,
 588 Hanc amare est fas, sper-
 nere nefas.
 589 Omnibus esto comis, ne
 mini blandus.
 590 Adulator est odiosus,
 591 Licet interdum joculari,
 sed urbanè,
 592 Ridere, sed non cachin-
 nari,
 593 Vexamus joco,
 594 Taxamus serio,
 595 Frugalis est contentus
 paucis,
 596 Avarus est parvus, libera-
 lis largus,
 597 Dives fatuus fidit Deo in
 copiâ,
 598 Diffidit inopiâ,
 599 Justus appetit nihil alieni
 600 Furari est turpe,
 601 Quod quis petit, mutuo
 da.

A' titkosokat sugjad.
 Az el-rejtetteket el-fedezzed
 Mikor valaki szél, halgass.
 Mikor tenéked valamit mond
 reá figyelmezz.
 Mikor valamit parancsol, en-
 gedgy.
 Ne hányad magadat.
 Se ne légy kérkedékeny avagy
 kevély.
 A' jó hír név nagy dicsőség.
 Ezt szeretni szabad, meg-vet-
 ni nem szabad.
 Mindenekhez légy nyíjas, hi-
 zelkedő senkihez ne.
 A' hízlekedő gyűlelég.
 Szabad néha tréfálodni, de
 emberségesen.
 Nevetni is szabad, de nem
 habotálni.
 Ki fogunk valakin tréfában
 Dorgálunk valóban.
 A' mértékletes kevélyel meg-
 elégszik.
 A' fősvény szoros marku, az
 adakozó bő kezű.
 A' bolond gazdag bizik az
 istenben a' bőségkor.
 Nem bizik a' szükségkor.
 Az igaz semmi idegen dolgot
 nem kíván.
 Lopni rút dolog.
 A' mit valaki kér, kölcsön
 adgyad oda.

IANUÆ LATINIT.

- 602 Quod imputo accepisti reddere.
 603 Quod promissisti præsta.
 604 Quum eges, non pigeat petere.
 605 Quum datur, ne pudeat sumere.
 606 Quum impetrasti, age gratus.
 607 Fur pendat furtum, aut peccet in patibulo.
 608 Poena sanè dignus est.
 609 Donum gratis datur.
 610 Præmiump pro officio.
 611 Merces pro merito.
 612 Pusillanimus non est fortis.
 613 In prosperis effertur.
 614 In aduersis trepidat.
 615 Tu esto ad opera alacris.
 616 Otia linque ignavis.
 617 Si quid vis conari, debes primò contari.
 618 Et tunc rem agredi.
 619 Nec amplius cunctari.
 620 Fortuna est inconstans.
 621 Adfert miseros casus.
 622 Quis patiens patitur.
 623 Etiam si gemat, flet, ploret.
- A' mit kölcsön vótél addviß.
 A' mit ígértél meg-teljesít.
 Mikor szűkölködel, ne rekedtél kéni.
 Mikor adatik, ne szégyenlyed el-veani.
 Midén meg nyerted, köszönd meg.
 A' lopó fizesse meg a' lopott marhát, avagy fűgőn az akasztó fan.
 Méltón nyilván a' büntetésc.
 Az ajándék ingyen adatik.
 A' jutalom a' szolgálatért.
 A' bér az érdemért.
 A' felelmes szívű nem erőti.
 A' bődög állapotokban, fel-fuvalkodik.
 Az ellenkezőben retteg.
 Te légy a' munkára ferény.
 A, hivalkodásokat adgyad a' tanyáknak.
 Ha mire akarsz igyekezni.
 E sáhen tudakoznok kell.
 Es úgy a' dologhoz fognod.
 S' tovább ofatán nem mulatnod.
 A' szerencse: álhatatlan.
 Nyavalyas eseteget hoz.
 Mell yet a' békével tőrő szenved.
 Ha színtén sohájt, sir, könyvez is.

VESTIBULVM.

- 624 Cohibe iram,
 625 Delinquenti parce,
 626 Deprecanti ignosce.
 627 Læsit te quis? condona ei culpam.
 628 Offendisti tu aliquem? pæna & placæ illum.
 629 Injurias tolerare satius est quàm ulcisci.
 630 Malignus malediciti.
 631 Stolidus minatur.
 632 Superioribus esto obediens.
 633 Aequalibus officiosus.
 634 Inferioribus affabilis.
 635 Et eris omnibus amabilis.
 636 Quicunq; humanus est, obvios salutet.
 637 Interrogantib; respondeat.
 638 Petentibus porrigat.
 639 Egenis opitulatur.
 640 Ignaros informat.
 641 Consilii indigis consiliet.
 642 Invidet nemini.
 643 Favet omnibus.
 644 Verax fludet veritati.
- Tartóztalid meg a' haragot.
 A' vétkezőnek kedvez.
 A' bocsánat kérőnek meg-bocsás.
 Meg-sértetté téged valaki? Engedd meg nekia' vétkét.
 Meg-bántottád te valakit? békéltess és engeszteld meg őtet.
 A' bosszúságot el-szenvedni jobb, hogy sem mint meg-torlani.
 A' gonolj indulatú átkozó-dik.
 A' bolond fenyegetőzik.
 A' felsőbbekhez légy engedelmes.
 A' veled egyenlőkhöz barát-ságos.
 Az alóbbakhoz magadat szónak adó.
 Es leszel mindenektől szeretett.
 Valaki emberséges, a' kiket elől talál köszönti.
 A' kérdőknek meg felel.
 A' kérőknek nyújt.
 A' szűkölködőknek segítség-gel látszen.
 A' tudatlanokat tanyitgya.
 A' tanács nélkül szűkölködőknek tanácsot ad.
 Senkire nem irigykedik.
 Mindeneknek kedveskedik.
 Az igaz mondó igazság szőlásra igyekezik.

JANUÆ LATINIT.

645 Mendax mentitur,
646 Amicus diligit,
647 Inimicus odit,
648 Dolosus decipit,
649 Sincerus non fallit,
650 Socius iuvat,
651 Sodalis colludit,
652 Comes comitatur.

A' hazuk hazud.
A' barát szeret.
Az ellenség gyűlöli.
Az álnok reá veszen. (tsak.)
A' tákálletes szívű meg nem
A' társ segít. (zik.)
A' kenyeres veled edgyütt jád
Az utatárs késér,

Conclusio.

663 Multa ne super sunt?
664 Pauca puto,
665 Ecce ultimus titulus,
666 Nam hoc vestibulum est
tantum exordium,
667 Quod non prolixum esse
convenit,
668 Venimus ergo ad clausulam
669 Vita transit velut umbra,
670 Quicquid nati est moritur
671 Omnia sunt vana,
672 O peccator! mors te de-
vorabit,
673 Tandem ibis in sepulchrum
674 E luce in tenebras,
675 Tu proinde quisquis es,
676 Formida infernum,
677 Desidera cœlum,
678 Peccare noli ne pereas,
679 Hic subsistimus nec addi-
mus magis,
680 Acquiesce lector,
681 Reliqua reperies ordine,
682 Januam ingressus, ora ita
683 Miserere nostri,
684 Benigne Salvator,

Bé-rekefztés.

Sokak vadnaké hátra?
Kevések azt vélem.
Ihon az utolsó Titulus.
Mert ez a' tornác szék kez-
det.
Melynek nem illis hofszá-
nák lenni.
Jóitánk azért a' rekefztésre.
Az élet el mulik mint az árnyék
Valami csületet meg-hal.
Mindenek hívásigot.
O bűnös! a' halál tégedet
meg eszen.
S' oltsan még a' koporsóban
A' világozságról a' fetétség-
re ennek okáért valaki vagy.
Rettegjed a' poklot.
Kivánnád az eget.
Ne vétkezzél, hog' el neves-
st meg állapodunk s' többet
hozzá nem adunk.
Nyugodgyál meg rajta olvasd
A' többet meg találod rend-
Az aiton bá méven ig' köny-
Könyörűly rajtunk. (rögi)
Kegyelmes ideviténk.

675 J E

VESTIBULUM.

71 JESU CHRISTE,
76 Da scientiam,
77 Da pietatem.
78 Da beatitudinem.
79 Benedicite in secula seculorum.

JESVS CHRISTVS.
Adgy tudományt.
Adgy kegyesleget.
Adgy boldopságot.
Oh örökkön örökké áldott.
A M E N.

Sequuntur.

VOCABULA RERUM.

DEUS	Isten.	Pluvia	Eső.
Deus Pater	Atya Isten.	Imber	Zápor eső.
Deus Filius	Fiu Isten.	Nubes	Felhő.
Deus Spiritus sanctus	Szent Lélek Isten	Nebula	Köd.
San. Trinitas	Sz. Haromság.	Ventus	Szél.
Unus Deus	Eddgy Isten	Tempestas	Szélvész.
Jesus	Idvezítő.	Tonitru	Menydörgés.
Redemptor	Megváltó	Flumen	Menyítő kő.
Judex	Bíró	Grando	Kő eső.
Angelus	Angyal.	Glacies	Jég
Cœlum	Eg.	Gutta	Csöpp
Stella	Csillag.	Lucescit	Világoskodik
Nap.	Nap.	Vesperascit	Bé Estveledik
Hold.	Hold.	Pluvia	Eső és,
Világozság.	Világozság.	Nix	Hó és
Fetétség.	Fetétség.	Tonitru	Menydörgés
Tűz.	Tűz.	Fulgur	Villámlik
Levegő Eg.	Levegő Eg.	Grandinat	Kő eső esik
Viz.	Viz.	Rorat	Harmatozik
Föld	Föld	Homo	Ember
Szívárvány.	Szívárvány.	Mas, Maritus	Férő
Meleg	Meleg	Fœmina, Mulier	Asszony
Hideg	Hideg	Vir	Férő
Hő.	Hő.	Uxor	Feleség
		Animæ	Lélek

Ratg

JANUÆ LATINIT. VESTIB.

Ratio	Okoság	Genu	Térd
Corpus	Test	Os	Csont
Cerebrum	Agyvelő	Caro	Hús
Capillus	Haj	Sanguis	Vér
Frons	Homlok	Cutis	Bőr
Facies	Orca	Andire	Hallani
Oculus	Szem	Amare	Szeretni
Os	Száj	Odiffe	Gyűlölni
Labium	Ajka	Sperare	Remélni
Dens	Fog	Timere	Félni
Mentum	All	Loqui	Szólni
Saliva sputum	Nyal	Tacere	Halgatni
Gustus	Izérzé	Ridere	Nevetni
Auditus	Hallás	Edere	Enni
Barba	Szadáll	Bibere	Innya
Collum	Nyak	Vigilare	Vigyázni
Guttur	Torok	Dormire	Alunni
Auris	Fül	Ambulare	Járni
Brachium	Kar	Sedere	Ülni
Manus	Kéz	Laborare	Dolgozni
Digitus	Uj	Quiescere	Nyugodni
Cor	Szív	Valere	Égéséghen len
Stomachus	Gyomr	Mori	Halni
Pes	Láb		

V E G E.

